

รายงานการจัดงาน

SDSN Thailand Public Forum 2025

10 ปีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน:
ทบทวน ปฏิศทาง และก้าวต่อไปสู่นาคต

วันที่ 18-19 พฤศจิกายน 2568

ณ กระทรวงการต่างประเทศ

งานเวทีประชุมวิชาการสาธารณะ SDSN Thailand Public Forum 2025 จัดขึ้นภายใต้หัวข้อ “10 ปีเป้าหมาย-การพัฒนาที่ยั่งยืน: ทบทวน ปฏิศทาง และก้าวต่อไปสู่นาคต” ระหว่างวันที่ 18-19 พฤศจิกายน 2568 ณ กระทรวงการต่างประเทศ โดยเกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเจ้าภาพ ประกอบด้วย ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กระทรวงการต่างประเทศ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม มีผู้เข้าร่วมงานทั้ง 2 วัน รวมทั้งสิ้น 292 คน จาก 87 หน่วยงาน ซึ่งมาจากทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคองค์กรระหว่างประเทศ และภาคประชาสังคม

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	02
-----------------	----

สรุปรายละเอียดประเด็นสำคัญจากเวทีการประชุม

1. สถานะและภาพรวมการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย	09
---	----

2. ความท้าทาย SDGs ของประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	10
--	----

3. กลไกการขับเคลื่อน SDG ที่สำคัญและจำเป็นต่อการเร่งรัด	12
---	----

4. การคลังเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	14
-----------------------------------	----

5. SDG Localization	15
---------------------	----

6. บทบาทของมหาวิทยาลัยและศูนย์ความรู้	15
---------------------------------------	----

7. การปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศและการจัดการทรัพยากรระดับท้องถิ่น	18
--	----

8. กลไกความร่วมมือหลายภาคส่วน	21
-------------------------------	----

9. ยุทธศาสตร์และทางออกสู่ความยั่งยืน	25
--------------------------------------	----

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

ปี ค.ศ. 2025 นับเป็นหมุดหมายสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับโลก เนื่องจากเป็นช่วงครึ่งทางของ “ทศวรรษแห่งการลงมือทำ” (Decade of Action) และเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญก่อนเข้าสู่ช่วง 5 ปีสุดท้ายของการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ภายใต้กรอบวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ขณะนี้หลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ยังคงเผชิญความท้าทายเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน ทั้งด้านความเหลื่อมล้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเปลี่ยนผ่านด้านพลังงาน ตลอดจนความท้าทายทางเศรษฐกิจ สังคมและธรรมาภิบาล

ในบริบทดังกล่าว SDSN Thailand Public Forum 2025 จึงจัดขึ้นภายใต้แนวคิด “10 ปีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : ทบทวน ปรับทิศทาง และก้าวต่อไปสู่ออนาคต” เพื่อเป็นเวทีระดับชาติในการสะท้อนบทเรียนจากการดำเนินงานตลอดทศวรรษแรกของ SDGs พร้อมทบทวนสถานะความก้าวหน้าและความท้าทายของประเทศไทยโดยอาศัยข้อมูลและหลักฐานจากรายงานสำคัญทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ อาทิ รายงาน Voluntary National Review (VNR) ของประเทศไทย รายงาน Asia and the Pacific SDG Progress Report ของ UNESCAP และ Sustainable Development Report ของ SDSN

นอกจากการติดตามความก้าวหน้าของ SDGs แล้ว เวทีดังกล่าวยังมุ่งสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนองค์-

1. บริบทและความสำคัญของการจัดงาน

ความรู้และข้อเสนอเชิงนโยบายระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม องค์กรระหว่างประเทศ และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นท้าทายเชิงระบบที่ส่งผลกระทบต่อบรรลุ SDGs และร่วมออกแบบแนวทางการเร่งรัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศในระยะต่อไป

การจัดงานในครั้งนี้จึงมิได้มุ่งเน้นเพียงการรายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมา แต่ให้ความสำคัญกับการสังเคราะห์บทเรียน การวิเคราะห์แนวโน้มและความเสี่ยงในอนาคต ตลอดจนการพัฒนาข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์และกลไกเร่งรัด (Acceleration Mechanisms) ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง ทั้งในระดับนโยบาย ระดับองค์กร และระดับพื้นที่ โดยยึดหลักการบูรณาการ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูล วิทยาศาสตร์ และหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านของประเทศไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีสุดท้ายก่อนปี 2030

เวที SDSN Thailand Public Forum 2025 จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกเชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ นโยบาย และสังคม (Science–Policy–Society Interface) และเป็นพื้นที่กลางในการระดมความร่วมมือเพื่อกำหนดทิศทางพัฒนาประเทศในทศวรรษถัดไป ภายใต้เป้าหมายร่วมในการสร้างสังคมที่มีความยั่งยืน ครอบคลุม ยืดหยุ่น และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Leave No One Behind) อย่างแท้จริง

2. ข้อค้นพบหลัก: ความท้าทายเชิงโครงสร้างของประเทศไทย

การสังเคราะห์จากเวทีเสวนาใหญ่และห้องย่อยสะท้อนว่า แม้ประเทศไทยมีอันดับ SDG Index อยู่ในระดับค่อนข้างดีเมื่อเทียบระดับภูมิภาค แต่ยังคงมีความท้าทายเร่งด่วนหลายประเด็นที่มีแนวโน้มจะจกจกหรือถดถอย ได้แก่

1. ความเปราะบางของมนุษย์และความเหลื่อมล้ำ

ความยากจนเด็ก ความเหลื่อมล้ำรายได้ และระบบสวัสดิการที่ไม่ครอบคลุม เป็นฐานปัญหาที่กระทบศักยภาพระยะยาวของประเทศ

2. วิกฤตคุณภาพการศึกษาและทักษะอนาคต

สมรรถนะพื้นฐานลดลง ขณะที่ทักษะดิจิทัลและทักษะสีเขียวยังไม่เพียงพอรองรับการเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจ

3. สุขภาวะและความมั่นคงชีวิต

การะโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง สุขภาพจิต และโภชนาการเด็กเชื่อมโยงกับปัจจัยสิ่งแวดล้อมและระบบอาหาร

4. วิกฤตภูมิอากาศและความหลากหลายทางชีวภาพ

PM2.5 กักขังเพิ่มขึ้น การสูญเสียระบบนิเวศ และการเปลี่ยนผ่านพลังงานที่ยังไม่รวดเร็วเพียงพอ

5. โครงสร้างเศรษฐกิจและธรรมาภิบาลที่ต้องปรับตัว

ภาคการผลิตถดถอย การลงทุนลดลง และความเชื่อมั่นต่อสถาบันรัฐเป็นประเด็นที่ต้องยกระดับ state capability

3. ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์จากเวทีเสวนา

3.1 ความยืดหยุ่นต่อสภาพภูมิอากาศและการปรับตัวระดับพื้นที่ (Climate Resilience and Local Adaptation)

เวทีเสวนาได้สะท้อนให้เห็นว่า การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้ก็ต่อเมื่อดำเนินการในระดับพื้นที่ โดยอาศัยข้อมูลที่เข้าถึงได้ ระบบติดตามและเตือนภัยล่วงหน้า ตลอดจนกลไกการทดลองเชิงพื้นที่ (Pilot Projects) ที่สามารถนำไปสู่การขยายผลในวงกว้าง (Scale-up) ได้ในอนาคต ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางทางวิชาการ เชื่อมโยงองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม เข้ากับการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานในระดับพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวและความยืดหยุ่นของชุมชนต่อความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3.2 ความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติ (Biodiversity and Natural Resources)

ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่า ความหลากหลายทางชีวภาพไม่ควรถูกมองเป็นเพียงทรัพยากรที่ต้องอนุรักษ์ แต่เป็น “ทุนทางธรรมชาติ” (Natural Capital) ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติจึงต้องบูรณาการองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น และยึดแนวคิดเชิงระบบที่เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ สุขภาพ และระบบอาหาร (One Nature–One Health–One Food System) เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.3 การเงินเพื่อความยั่งยืนและการเปลี่ยนผ่านด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Sustainable Finance and ESG Transformation)

ประเทศไทยยังคงเผชิญช่องว่างทางการเงินเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Financing Gap) ในระดับสูงซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องพัฒนารอบการเงินเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับชาติ (Integrated National Financing Framework: INFF)

ควบคู่กับการส่งเสริมกลไกทางการเงินสีเขียว (Green Finance) การพัฒนามาตรฐานการจัดประเภทกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน (Sustainability Taxonomy) และกลไกด้านคาร์บอน (Carbon Mechanisms) เพื่อระดมทุนจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคเอกชน ทั้งนี้ แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environmental, Social and Governance: ESG) ควรถูกมองในฐานะกลไกการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบขององค์กรและเศรษฐกิจ มากกว่าการเป็นเพียงเครื่องมือด้านการรายงานหรือการเปิดเผยข้อมูล

3.4 มหาวิทยาลัยในฐานะกลไกเร่งรัดการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Universities as SDG Accelerators)

เวทีเสวนาได้เน้นย้ำบทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่าน 4 มิติสำคัญ ได้แก่

- การบูรณาการการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) ในทุกหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
- การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนผ่าน (Transformative Learning) ที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงระบบ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และการสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลและสังคม
- การทำหน้าที่เป็นพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ นโยบาย และสังคม (Science–Policy–Society Interface) เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจบนฐานข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์
- การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่และชุมชนในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการวิจัยเชิงพื้นที่ การพัฒนานวัตกรรม และการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ 21 ไม่ควรจำกัดบทบาทอยู่เพียงการผลิตบัณฑิตหรือองค์ความรู้ทางวิชาการ หากแต่ต้องทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ การพัฒนาคน นวัตกรรม และความร่วมมือหลายภาคส่วน เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมที่ยั่งยืนในระยะยาว

4. กลไกเร่งรัด ที่เป็นฉันทามติ ร่วม

จากการสังเคราะห์ข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ และบทเรียนจากการประชุม SDSN Thailand Public Forum 2025 ผู้เข้าร่วมจากทุกภาคส่วนมีความเห็นร่วมกันว่า การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในช่วง 5 ปีสุดท้ายก่อนปี ค.ศ. 2030 จำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนผ่านเชิงระบบ (System Transformation) มากกว่าการดำเนินงานแบบแยกส่วนหรือรายโครงการ โดยที่ประชุมได้ร่วมกันเสนอ 6 กลไกเร่งรัดสำคัญ (Acceleration Mechanisms) ที่ควรได้รับการผลักดันอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

4.1 การพัฒนาระบบนิเวศข้อมูลเพื่อการขับเคลื่อน SDGs ระดับชาติ (National SDG Data Ecosystem)

การตัดสินใจเชิงนโยบายและการติดตามความก้าวหน้าของ SDGs จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่มีคุณภาพ ทันสมัย และเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน จึงควรเร่งพัฒนาระบบนิเวศข้อมูล SDGs ระดับชาติที่บูรณาการข้อมูลจากภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม พร้อมส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูล (Open Data) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง (Advanced Analytics) เพื่อสนับสนุนการวางแผน การติดตามผล และการคาดการณ์ความเสี่ยงเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 การสร้างพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ นโยบาย และสังคม (Science–Policy–Society Interface)

ความท้าทายด้านความยั่งยืนมีความซับซ้อนและต้องอาศัยองค์ความรู้จากหลายภาคส่วน จึงจำเป็นต้องมีกลไกเชื่อมโยงระหว่างนักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย ภาครัฐกิจ และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การร่วมออกแบบนโยบาย และการตัดสินใจบนฐานข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based Policy) โดยเฉพาะการพัฒนากลไกแปลผลความรู้ทางวิชาการ (Evidence Translation) และพื้นที่ทดลองเชิงนโยบาย (Policy Lab) เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อความท้าทายของประเทศได้อย่างทันก่วงที

4.3 การพัฒนากลไกการเงินเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Financing Framework)

การบรรลุ SDGs จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรทางการเงินจำนวนมาก ขณะที่ประเทศไทยยังเผชิญช่องว่างทางการเงินเพื่อการพัฒนา (Financing Gap) ในหลายประเด็นสำคัญ จึงควรเร่งพัฒนากลไกการเงินเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับชาติ (Integrated National Financing Framework: INFF) เพื่อเชื่อมโยงงบประมาณภาครัฐ การลงทุนภาคเอกชน และแหล่งทุนระหว่างประเทศ พร้อมทั้งส่งเสริมกลไกทางการเงินใหม่ เช่น การเงินสีเขียว (Green Finance) พันธบัตรเพื่อความยั่งยืน (SDG Bonds) กลไกราคาคาร์บอน และกองทุนเพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ เพื่อสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนการลงทุนที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs

4.4 การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ (SDG Localization)

ที่ประชุมเห็นตรงกันว่า การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต้องเกิดขึ้นในระดับพื้นที่ เนื่องจากความท้าทายด้านการพัฒนาที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละจังหวัด เมือง และชุมชน การขับเคลื่อน SDGs จึงควรยึดหลักการพัฒนามีพื้นที่เป็นฐาน (Place-based Development) ผ่านการจัดทำข้อมูลระดับพื้นที่ การส่งเสริมนวัตกรรมเชิงพื้นที่ (Area-based Innovation) การพัฒนาระบบติดตามผลระดับท้องถิ่น และการเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน เยาวชน และองค์กรท้องถิ่นมีบทบาทในการร่วมออกแบบและขับเคลื่อนการพัฒนา

4.5 สถาบันอุดมศึกษาในฐานะตัวกลางการเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน (Universities as SDG Intermediaries)

มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ การพัฒนาคน และการสร้างนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการบรรลุ SDGs โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ (Knowledge Hub) สนับสนุนการกำหนดนโยบายบนฐานข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ พัฒนาการศึกษเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) รวมถึงร่วมพัฒนานวัตกรรมและแนวทางแก้ไขปัญหาระดับพื้นที่ผ่านการทำงานร่วมกับชุมชนและภาคส่วนต่าง

4.6 การสร้างกลไกความร่วมมือหลายภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง (Multi-stakeholder Collaboration)

การเร่งรัด SDGs ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการดำเนินงานของภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างเป็นระบบระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ จึงควรพัฒนาแพลตฟอร์มความร่วมมือระยะยาวที่เอื้อต่อการติดตามความก้าวหน้า การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การกำหนดเป้าหมายร่วมของแต่ละภาคส่วน (Sectoral Targets และ Organizational Determined Contribution: ODC) ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายองค์กรต้นแบบ (Champion Networks) และฐานข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice Repository) เพื่อสนับสนุนการขยายผลและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป ทั้ง 6 กลไกดังกล่าวถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของการเร่งรัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงปี ค.ศ. 2025–2030 และเป็นปัจจัยสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านของประเทศไทยสู่การพัฒนาที่มีความครอบคลุม ยืดหยุ่น และยั่งยืนในระยะยาว

5. ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับ 5 ปีสุดท้าย

เวทีเห็นพ้องว่า ประเทศไทยต้องเปลี่ยนจาก “การขับเคลื่อนแบบโครงการ” สู่ “การยกเครื่องเชิงระบบ” โดยมุ่งเน้น:

- 01 ปฏิรูปสวัสดิการเด็กและการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 02 เร่งการเปลี่ยนผ่านพลังงานสะอาดและการปรับตัวภูมิอากาศ
- 03 พัฒนาระบบนิเวศด้วยกลไกเศรษฐศาสตร์และการมีส่วนร่วม
- 04 ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่อุตสาหกรรมเทคโนโลยีระดับสูง(High-Tech) และเน้นอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Industry)
- 05 ยกกระดับความสามารถของรัฐ (State Capability) ในการบริหารงานบนพื้นฐานการใช้ข้อมูลจริงในการกำหนดนโยบายและการดำเนินงาน (Data-Driven Government)

6. ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์

SDSN Thailand Public Forum 2025 สะท้อนสาระสำคัญว่า ประเทศไทยไม่ได้ขาดกรอบนโยบายแต่ต้องเร่งสร้าง สมรรถนะเชิงระบบเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน ช่วง 5 ปีสุดท้ายก่อนปี 2030 คือช่วงชี้ขาด หากสามารถ:

01

เสริมความเข้มแข็งของข้อมูลและธรรมาภิบาล

02

ระดมทุนเพื่อความยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ

03

ทำให้พื้นที่เป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลง

04

ยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยและเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ

สรุปรายละเอียดประเด็นสำคัญ จากเวทีการประชุม

1. สถานะและภาพรวมการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย

จากการประเมินผ่านแหล่งข้อมูลหลัก 3 แหล่ง ได้แก่ รายงาน VNR ของรัฐบาลไทย, SDG Progress Report ของ UNESCAP และ SDG Index ของ SDSN พบว่าสถานการณ์ของประเทศไทยมีทั้งความสำเร็จและความท้าทายที่น่ากังวล ประกอบด้วย

01 ความสำเร็จเชิงสถิติ: ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 43 ของโลก และอันดับที่ 1 ในอาเซียน โดยเฉพาะเป้าหมาย SDG 1 (ยุติความยากจน) ซึ่งในระดับสากลไทยมีสถานะบรรลุแล้วเนื่องจากใช้เส้นความยากจนสากลในการชี้วัด

02 ความท้าทายที่หยุดนิ่งและถดถอย:

ระดับวิกฤต (Worsening)

สิทธิแรงงาน, คุณภาพการศึกษา, และภาวะแควะแคว้นในเด็ก

ระดับหยุดนิ่ง (Stagnating)

การต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (การปล่อยคาร์บอนไม่ลดลง), การจัดการมลพิษและขยะ (โดยเฉพาะไนโตรเจนจากปุ๋ยและภาคอุตสาหกรรม), และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

กลุ่มความท้าทายมาก

สุขภาพและสิ่งแวดล้อม (คุณภาพอากาศ PM 2.5), ระบบอภิบาล (การทุจริตคอร์รัปชันเพิ่มขึ้น, เสรีภาพสื่อลดลง), และความเหลื่อมล้ำในการลงทุนสาธารณะด้านสุขภาพและการศึกษา

2. ความท้าทาย SDGs ของประเทศไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.1 วิฤตความเหลื่อมล้ำและความเปราะบางของมนุษย์ (Human Vulnerability & Inequality)

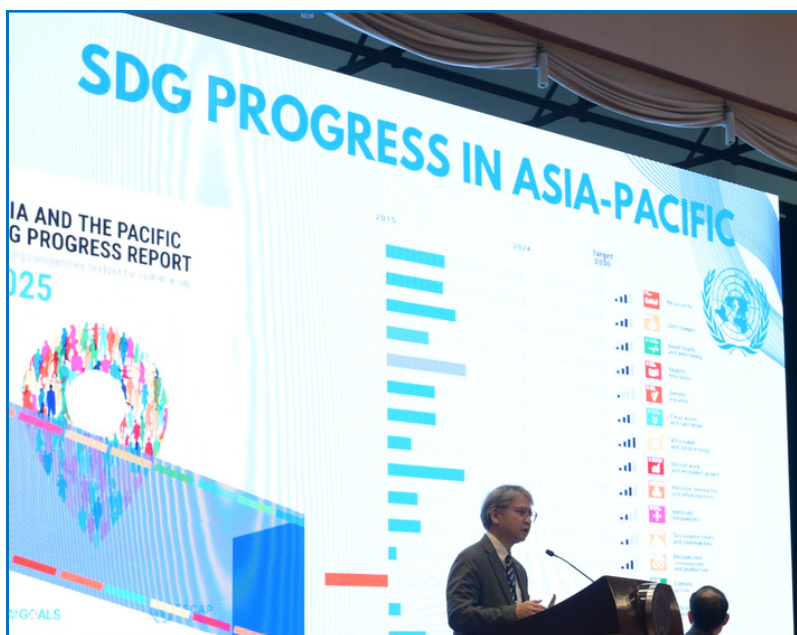
- ความยากจนเด็กยังสูง (เด็ก 5.8% สูงกว่าผู้ใหญ่ 2.6%) และเด็ก 22% เผชิญความยากจนหลายมิติ
- ความเหลื่อมล้ำรายได้และโอกาสไม่ลดลง
- ระบบสวัสดิการสังคมถดถอย โดยเฉพาะสวัสดิการแม่และเด็กและกลุ่มยากจน

2.2 คุณภาพการศึกษา พื้นฐานการเรียนรู้ และทักษะอนาคตกำลังถดถอย (Education & Skills Crisis)

- สมรรถนะพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และการอ่านของนักเรียนลดลงต่อเนื่อง
- ทักษะดิจิทัลของคนไทยต่ำกว่าภูมิภาค เช่น coding, data skills
- ผลกระทบโดยตรงต่อขีดความสามารถในการแข่งขันและนวัตกรรมของประเทศ

2.3 ภาวะสุขภาพและความมั่นคงของชีวิตแยลง (Health & Wellbeing Risks)

- อัตราวัณโรค (TB) หยุดนิ่งและกลับมาเพิ่มขึ้น
- เด็กมีภาวะทุพโภชนาการ (stunting/wasting) สูงขึ้น
- อัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น
- ภาระโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.4 วิกฤตสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ อากาศ และความหลากหลายทางชีวภาพ (Environmental & Biodiversity Crisis)

- ปัญหาฝุ่น PM2.5 แ่่งลงทุกปีในระดับวิกฤต
- พื้นที่อนุรักษ์คุ้มครองไม่ถูกขยาย และดัชนี Red List แสดงการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพที่มีระดับสูงขึ้น
- น้ำเค็มรุก ภัยแล้ง-น้ำท่วมถี่ขึ้น และประเทศมีความเปราะบางต่อภัยพิบัติเพิ่มขึ้น
- การใช้พลังงานหมุนเวียนลดลงจาก 22.7% (2015) เหลือ 19.3% (2022)

2.5 เศรษฐกิจฐานการผลิตถดถอย นวัตกรรมน้อยลง และการเงินภาครัฐอ่อนแอ (Economic & Governance Decline)

- ภาคการผลิต (Manufacturing) หดตัวทั้งสัดส่วน GDP และการจ้างงาน
- รายได้รัฐและการจัดสรรงบประมาณเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมลดลง
- การลงทุนภาคเอกชนและการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment - FDI) ลดลง
- การคุ้มครองแรงงานแย่ง และต้นทุนชีวิตเพิ่มขึ้น
- เสรีภาพของสื่อ และความเชื่อมั่นต่อความโปร่งใสของสถาบันรัฐลดลง (Corruption Perception & Press freedom)

3. กลไกการขับเคลื่อน SDG ที่สำคัญและจำเป็น ต่อการเร่งรัด

3.1 เสริมความเข้มแข็งของระบบ ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ (Data Ecosystem & Monitoring)

ปัญหาสำคัญของประเทศไทยไม่ใช่ไม่มีข้อมูล แต่คือข้อมูลกระจัดกระจาย ไม่เชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน ไม่ทันสมัย และ ไม่สามารถนำไปใช้ตัดสินใจเชิงนโยบายแบบ real-time โดยเฉพาะ SDG 5 (Gender Equality) และ SDG 16 (Institutions & Governance) ที่ยังมีช่องว่างข้อมูลสูงมาก

สิ่งที่ต้องพัฒนา

National SDG Data Ecosystem

- บูรณาการฐานข้อมูลระดับชาติ-จังหวัด-องค์กร
- เชื่อมข้อมูลภาครัฐ-เอกชน-สถาบันวิชาการ
- พัฒนา open data platform ที่เข้าถึงได้
- สร้าง dashboard กลางสำหรับผู้กำหนดนโยบาย

AI for Analytics & Predictive System

- เเคราะห์แนวโน้มล่วงหน้า (Trend projection)
- จำลองผลกระทบของนโยบาย (Policy Simulation)
- คาดการณ์ความเสี่ยงภัยพิบัติและความเปราะบางทางสังคม

สร้างระบบติดตามความ ก้าวหน้า (Monitoring) ตาม แนวคิด “Governing through Goals”

โดยมีเป้าหมายคือเปลี่ยนจาก “รายงานผลย้อนหลัง” → เป็น “ระบบเตือนล่วงหน้าและปรับนโยบายได้ทันที” จำลองผลกระทบของนโยบาย (Policy Simulation)

- กำหนด sectoral SDG targets ชัดเจน
- เชื่อมตัวชี้วัดระดับกระทรวง → องค์กร → พื้นที่
- ผูกผลการประเมินผู้บริหารกับ SDG outcomes

3.2 นโยบายขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (STI for Policy)

โลกกำลังเปลี่ยนผ่านด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล AI พลังงานสะอาด และเศรษฐกิจชีวภาพ หากนโยบายยังทำงานแบบเดิม จะไม่สามารถเท่าทันความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้

สิ่งที่ต้องพัฒนา

Policy Intelligence System

- ใช้ Big Data และ AI วิเคราะห์ความเสี่ยงเศรษฐกิจ-สังคม

การใช้ Big Data และ AI ช่วยให้รัฐสามารถวิเคราะห์แนวโน้มและความเสี่ยงเชิงระบบได้ล่วงหน้า เช่น ความเปราะบางของแรงงาน ความเหลื่อมล้ำระดับพื้นที่ การหนี้ครัวเรือน หรือความเสี่ยงด้านสุขภาพและภัยพิบัติ

- พัฒนา Digital Twin / Simulation สำหรับ Climate, Urban Planning และ Energy Transition

Digital Twin คือแบบจำลองดิจิทัลของระบบจริง เช่น เมือง ระบบพลังงาน หรือพื้นที่เสี่ยงภัย ที่สามารถจำลองสถานการณ์ล่วงหน้าได้ ส่วนการใช้ Simulation ช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายเห็นผลลัพธ์ของแต่ละทางเลือกก่อนตัดสินใจ ลดความเสี่ยงของนโยบาย

Science–Policy–Society Interface

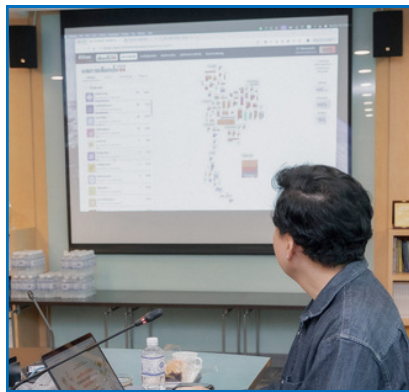
- สร้างเวทีถาวรเชื่อม นักวิจัย-ผู้กำหนดนโยบาย-ภาคประชาชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย
- พัฒนา “พื้นที่ทดลองเชิงนโยบาย” หรือ “ห้องปฏิบัติการด้านนโยบาย” (Policy Lab) เพื่อให้หน่วยงานรัฐ นักวิจัย ภาคเอกชน และประชาชน สามารถร่วมกันทดลอง ออกแบบ และทดสอบนโยบายใหม่ ๆ ก่อนนำไปใช้จริงในวงกว้าง
- กระบวนการแปลงองค์ความรู้ทางวิชาการ ข้อมูลวิจัย และหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence Translation) ให้กลายเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เข้าใจง่าย ใช้ได้จริง และสอดคล้องกับบริบทการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบาย

3.3 ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมเชิงพื้นที่

สนับสนุน Local Innovation Sandbox ซึ่งคือ พื้นที่ทดลองเชิงนโยบายและเทคโนโลยีในระดับท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานรัฐ มหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และ ชุมชน สามารถร่วมกันทดลองแนวคิดหรือเทคโนโลยีใหม่ ภายใต้กติกาที่ยืดหยุ่นกว่าปกติ เพื่อทดสอบผลลัพธ์ก่อนขยายผล

การกำหนดพื้นที่นำร่อง (pilot area) มีบทบาทสำคัญในการเร่งรัด SDGs เพราะทำให้สามารถเก็บข้อมูลผลลัพธ์เชิงประจักษ์, แสดงให้เห็นต้นทุนจริงและผลกระทบจริง, สร้างกรณีตัวอย่าง (best practice) และ พัฒนาเป็นเครื่องมือสำหรับการขยายผล โดยเมื่อโครงการนำร่องพิสูจน์แล้วว่าได้ผล จึงสามารถ scale-up ไปยังจังหวัดหรือเมืองอื่นพร้อมกับมีข้อมูลรองรับ

4. การคลังเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Financing Framework)

ประเทศไทยเผชิญช่องว่างทางการเงิน (Financing Gap) สำหรับการบรรลุเป้าหมาย SDGs ในระดับสูง ขณะที่ฐานรายได้ภาครัฐมีข้อจำกัดและการงบประมาณเพิ่มขึ้น หากยังคงโครงสร้างการจัดสรรงบประมาณและกลไกระดมทุนแบบเดิม ประเทศไทยจะไม่สามารถลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสีเขียว การพัฒนามนุษย์ และการเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจได้

สิ่งที่ต้องพัฒนา

4.1

พัฒนา Integrated National Financing Framework (INFF)

การพัฒนา INFF หมายถึงการจัดวาง “สถาปัตยกรรมการเงินระดับชาติ” ให้สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs อย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงงบประมาณภาครัฐ แหล่งทุนภาคเอกชน และเงินทุนจากความร่วมมือระหว่างประเทศเข้าไว้ด้วยกันภายใต้กรอบยุทธศาสตร์เดียว

หัวใจสำคัญคือการทำ SDG budget tagging เพื่อระบุว่างบประมาณแต่ละรายการสนับสนุนเป้าหมายใด และประเมินผลลัพธ์เชิงผลกระทบได้อย่างชัดเจน ช่วยเพิ่มความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และความรับผิดชอบในการใช้ทรัพยากรของรัฐ

4.2

ระดมทุนรูปแบบใหม่เพื่อความยั่งยืน

การเร่งรัด SDGs จำเป็นต้องขยายฐานแหล่งทุนเกินกว่างบประมาณภาครัฐแบบดั้งเดิม ผ่านเครื่องมือทางการเงินที่ออกแบบเฉพาะ เพื่อช่วยดึงดูดภาคเอกชนเข้าสู่เป้าหมายสาธารณะ และกระจายความเสี่ยงทางการเงินอย่างเหมาะสม อาทิ

- Green bonds / SDG bonds เพื่อระดมทุนลงทุนในโครงการพลังงานสะอาด โครงสร้างพื้นฐานสีเขียว หรือการพัฒนาสังคม
- Blended finance ที่ผสานเงินรัฐกับทุนเอกชน เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มแรงจูงใจการลงทุน
- Climate fund / Local innovation fund เพื่อสนับสนุนการปรับตัวด้านภูมิอากาศและนวัตกรรมเชิงพื้นที่

4.3

ปรับแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งระบบ

การเงินเพื่อความยั่งยืนไม่ควรจำกัดอยู่ที่การ “หาเงินเพิ่ม” แต่ต้องปรับโครงสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจทั้งระบบ โดยการปรับแรงจูงใจดังกล่าวทำให้ตลาดและภาคธุรกิจเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับ SDGs โดยอัตโนมัติ ลดภาระการกำกับแบบสั่งการ และสร้างการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างในระยะยาว อาทิ

- ลดการอุดหนุนเชื้อเพลิงฟอสซิลอย่างค่อยเป็นค่อยไป
- ใช้ Carbon Pricing หรือ Extended Producer Responsibility (EPR) เพื่อสะท้อนต้นทุนสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง
- ส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวและเทคโนโลยีสะอาด

5. SDG Localization – พื้นที่เป็นหัวใจของการเร่งรัดบรรลุ SDGs

การขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทยยังมีลักษณะรวมศูนย์และเน้นระดับนโยบายส่วนกลางเป็นหลัก ขณะที่ความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำ ภัยพิบัติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต มีลักษณะเฉพาะพื้นที่และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ หากไม่มีการออกแบบกลไกที่ให้อำนาจ ข้อมูล และทรัพยากรแก่เมือง จังหวัด และชุมชน การพัฒนาจะไม่สามารถเกิดผลเชิงก้าวกระโดดได้จริง

สิ่งที่ต้องพัฒนา

5.1

Area-based Innovation

การพัฒนา SDG ต้องเริ่มจากข้อมูลและบริบทของพื้นที่จริง โดยจัดทำ SDG Profile ระดับจังหวัด เพื่อระบุปัญหาและลำดับความสำคัญเฉพาะพื้นที่ พร้อมพัฒนา Local Data Sandbox สำหรับทดลองใช้ข้อมูลและจำลองนโยบายก่อนขยายผลในวงกว้าง รวมถึงการจัดทำ VLR (Voluntary Local Review) เพื่อสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบของเมืองและจังหวัด

5.2

Learning Platform ระดับพื้นที่

จัดตั้ง เครือข่ายเมือง SDGs เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และขยายผลโมเดลที่ประสบความสำเร็จ พร้อมพัฒนากลังกรณีศึกษา (best practices) และเครื่องมือสำหรับการนำไปปรับใช้ ลดการทำงานซ้ำซ้อน และเร่งการเรียนรู้ร่วมกัน

5.3

การมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่งเสริมให้ผู้หญิง เยาวชน และชุมชนมีบทบาทตั้งแต่การกำหนดโจทย์จนถึงการติดตามผล พร้อมสนับสนุน bottom-up adaptation ซึ่งคือการผสมผสานความรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และการรวมกลุ่มของชุมชน เพื่อให้การพัฒนาเหมาะสมกับบริบทจริง มีความชอบธรรม และยั่งยืนในระยะยาว

6. บทบาทของมหาวิทยาลัยและศูนย์ความรู้ (Universities as SDG Intermediaries)

แม้ประเทศไทยจะมีสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานวิจัยจำนวนมาก แต่ยังคงมีช่องว่างระหว่างองค์ความรู้ทางวิชาการ การกำหนดนโยบาย และการนำไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ ส่งผลให้ผลงานวิจัยจำนวนมากไม่สามารถสร้างผลกระทบเชิงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบได้อย่างเต็มศักยภาพ ขณะที่การบรรลุ SDGs จำเป็นต้องอาศัยทั้งองค์ความรู้สาขา บุคลากรที่มีสมรรถนะด้านความยั่งยืน และนวัตกรรมที่ตอบโจทย์บริบทเฉพาะของพื้นที่

ดังนั้น มหาวิทยาลัยและศูนย์ความรู้จึงต้องปรับบทบาทจากการเป็นผู้ผลิตองค์ความรู้และบันทึกแต่เพียงอย่างเดียว ไปสู่การเป็น "ตัวกลางเชิงยุทธศาสตร์" (Strategic Intermediary) ที่เชื่อมโยงวิทยาศาสตร์ นโยบาย และสังคม เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน

6.1 Knowledge Hub: ศูนย์กลางองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวม สังเคราะห์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ SDGs เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม มหาวิทยาลัยจึงทำหน้าที่เป็นทั้ง "ผู้สร้างความรู้" และ "ผู้แปลความรู้" เพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม

บทบาทสำคัญประกอบด้วย

- เชื่อมโยงงานวิจัยกับนโยบายและการปฏิบัติผ่านกลไก Science-Policy-Society Interface เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายและแก้ไขปัญหาสังคมได้จริง
- วิเคราะห์และพัฒนาระบบข้อมูล SDGs ทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ เช่น การจัดทำ SDG Profile การวิเคราะห์แนวโน้ม และการติดตามความก้าวหน้าของตัวชี้วัด
- สนับสนุน Evidence-based Policy โดยสังเคราะห์งานวิจัยและหลักฐานเชิงประจักษ์ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้กำหนดนโยบายสามารถนำไปใช้ตัดสินใจได้
- พัฒนา Policy Lab และ Knowledge Brokerage Mechanism เพื่อทดลองนโยบายใหม่และเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างนักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

6.2 การพัฒนาคนและกำลังคนแห่งอนาคต (Human Capital Development)

การบรรลุ SDGs ไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาดบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ และค่านิยมด้านความยั่งยืน มหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากำลังคนสำหรับการเปลี่ยนผ่านของประเทศ เป้าหมายสำคัญคือการเปลี่ยนจากการผลิต "บัณฑิต" ไปสู่การสร้าง "พลเมืองและผู้นำการเปลี่ยนแปลง" ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แนวทางสำคัญ ได้แก่

- บูรณาการ Education for Sustainable Development (ESD) ในทุกหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความเชื่อมโยงของปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถคิดเชิงระบบและแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้
- ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน เทคโนโลยี และเศรษฐกิจสีเขียว โดยขยายโอกาสการเรียนรู้ไปสู่แรงงาน ภาคธุรกิจ และประชาชนทั่วไป
- พัฒนาทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) โดยเฉพาะทักษะดิจิทัล ทักษะด้านข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทักษะสีเขียว (Green Skills) และทักษะการทำงานข้ามสาขา
- ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนผ่าน (Transformative Learning) ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การทำงานร่วมกับชุมชน และการแก้ปัญหาจริงในสังคม

6.3 นวัตกรรมเชิงพื้นที่และการพัฒนาที่ยึดพื้นที่เป็นฐาน (Place-based Innovation)

มหาวิทยาลัยสามารถมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการขับเคลื่อน SDGs ในระดับพื้นที่ ผ่านการพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์บริบทเฉพาะของแต่ละจังหวัด เมือง หรือชุมชน

บทบาทสำคัญประกอบด้วย

- ทำงานวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมแบบ Transdisciplinary โดยบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ร่วมกับภาคปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือความเหลื่อมล้ำทางสังคม
- ร่วมออกแบบและพัฒนาโซลูชันกับชุมชน (Co-creation) เพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของพื้นที่จริง
- สนับสนุน Local Innovation Sandbox และพื้นที่นำร่อง เพื่อทดลองแนวทางใหม่ด้านพลังงาน การจัดการน้ำ ระบบอาหาร หรือการพัฒนาเมือง ก่อนขยายผลสู่พื้นที่อื่น
- เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการขยายผล นวัตกรรม (Scaling-up Platform) โดยรวบรวมบทเรียน เครื่องมือ และองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นได้

7. การปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศและการจัดการทรัพยากรระดับท้องถิ่น

ประเทศไทยกำลังเผชิญความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงขึ้น ทั้งภัยแล้ง น้ำท่วม คลื่นความร้อน และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ขณะที่ผลกระทบเหล่านี้มีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ การกำหนดนโยบายจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพการปรับตัวในระดับพื้นที่ผ่านการใช้ข้อมูล นวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเชื่อมโยงเป้าหมายด้านภูมิอากาศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นเข้าด้วยกัน

7.1

การปรับตัวโดยใช้นิเวศเป็นฐาน (Ecosystem-based Adaptation: EbA) และธรรมชาติเป็นทางออก (Nature-based Solutions: NbS)

แนวคิด EbA และ NbS ได้รับการยอมรับมากขึ้น ในฐานะเครื่องมือสำคัญในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมุ่งใช้ศักยภาพของระบบนิเวศธรรมชาติในการลดความเสี่ยงและเพิ่มความยืดหยุ่นของชุมชน แทนการพึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานทางวิศวกรรมเพียงอย่างเดียว UNDP ได้เน้นย้ำว่าการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศควรใช้ Integrated Approach ที่เชื่อมโยงประเด็นภูมิอากาศ ความยากจน และความหลากหลายทางชีวภาพเข้าด้วยกัน เนื่องจากกลุ่มประชากรเปราะบางมักได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติในเวลาเดียวกัน ตัวอย่างสำคัญ ได้แก่

- การฟื้นฟูป่าชายเลนเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งและลดความรุนแรงของคลื่นพายุ
- การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อช่วยกักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนและลดความเสี่ยงจากน้ำท่วม
- การฟื้นฟูป่าต้นน้ำเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำและลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง

แนวทางดังกล่าวไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศ แต่ยังสร้างประโยชน์ร่วม (co-benefits) ในด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การสร้างรายได้ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน

7.2

นวัตกรรมจัดการน้ำและแนวคิด “เมืองฟองน้ำ” (Sponge City)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้หลายพื้นที่เผชิญปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งสลับกันบ่อยครั้ง แนวคิด Sponge City จึงถูกนำเสนอเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มความสามารถของเมืองในการกักเก็บ ชะลอ และใช้ประโยชน์จากน้ำฝนอย่างมีประสิทธิภาพ

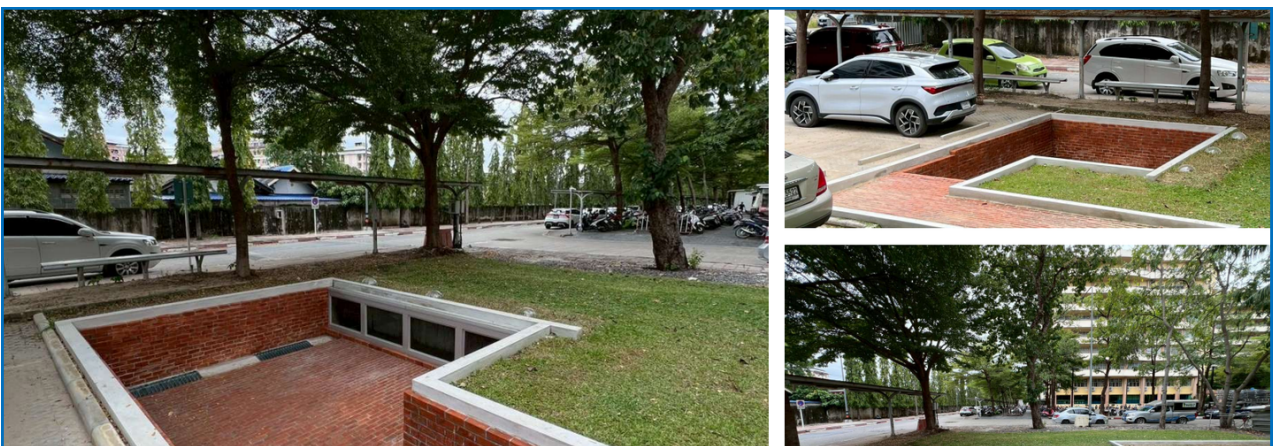

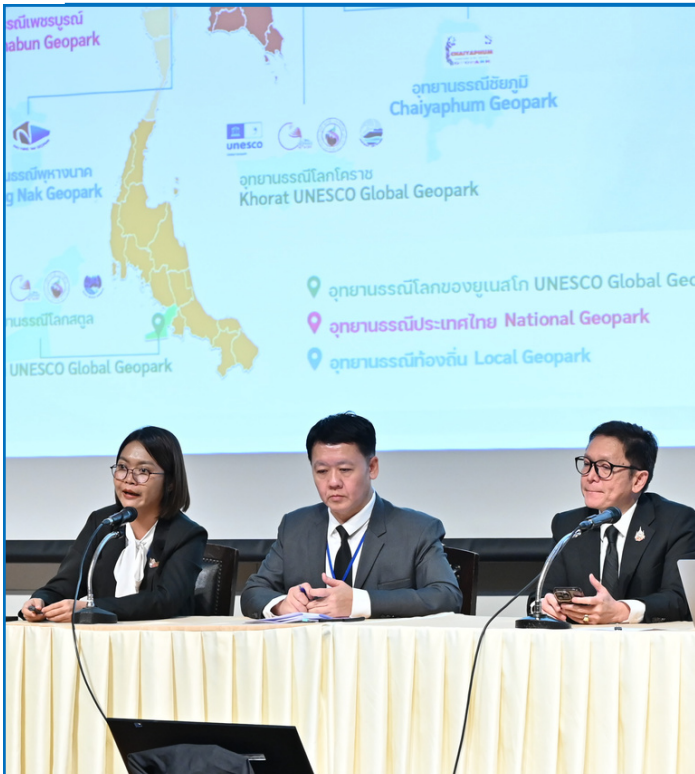
หนึ่งในนวัตกรรมที่ได้รับการนำเสนอคือ Modular Underground Water Storage หรือระบบกักเก็บน้ำใต้ดินแบบโมดูลาร์ ซึ่งสามารถติดตั้งได้ง่าย รองรับน้ำหนักสูง และช่วยเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำในเขตเมืองโดยไม่กระทบต่อการใช้ประโยชน์บนพื้นดิน

กรณีศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี แสดงให้เห็นศักยภาพของระบบดังกล่าวในการกักเก็บน้ำได้กว่า 172 ลูกบาศก์เมตร พร้อมเชื่อมต่อกับเทคโนโลยี IoT และ AI เพื่อ:

- ติดตามระดับน้ำแบบเรียลไทม์
- พยากรณ์ปริมาณน้ำฝนล่วงหน้า
- บริหารจัดการการใช้น้ำหมุนเวียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวสามารถทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นของเมืองต่อความเสี่ยงด้านน้ำในอนาคต

7.3

อุทยานธรณี (Geopark) และแนวคิด ABC เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดการทรัพยากรในระดับพื้นที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะการอนุรักษ์ธรรมชาติ แต่ยังสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการเรียนรู้ของชุมชนได้ ผ่านแนวคิด ABC Model ซึ่งประกอบด้วย

- Abiotic: ทรัพยากรทางธรณีวิทยาและกายภาพ
- Biotic: ความหลากหลายทางชีวภาพ
- Culture: มรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน

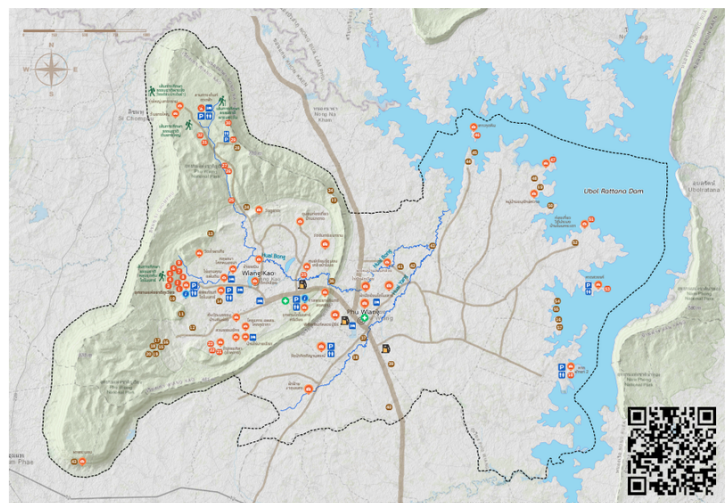
แนวทางดังกล่าวถูกนำมาใช้ในกรณีศึกษาของ Khon Kaen Geopark ซึ่งใช้จุดเด่นทางธรณีวิทยา เช่น แหล่งค้นพบไดโนเสาร์สายพันธุ์ใหม่ของโลก และภูมิประเทศที่มีเอกลักษณ์ มาต่อยอดสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตัวอย่างการดำเนินงาน ได้แก่

- การพัฒนา Geoproduct เช่น ผ้าไหมดิน ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และสินค้าทางวัฒนธรรม
- การสร้างเส้นทางการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา
- การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ AI Chatbot เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยมัคคุเทศก์และให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

แนวทาง Geopark แสดงให้เห็นว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสามารถสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมได้พร้อมกัน โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

Community Engagement & Empowerment

แผนที่แหล่งท่องเที่ยว/เรียนรู้อุทยานธรณีขอนแก่น

สัญลักษณ์และชื่อแหล่งธรณีวิทยา Legend & Geosites Name

- เส้นขอบเขตอุทยานธรณีขอนแก่น Khon Kaen Geopark Borderline
- แหล่งธรณีวิทยา (เปิดให้ท่องเที่ยว) Geosites (Open for Tourism)
- แหล่งธรณีวิทยา Geosites
- สถานที่ท่องเที่ยว Tourist Attraction
- ศูนย์บริการข้อมูล Information Center
- ที่จอดรถ Parking Area
- สาธารณะสุข Public Toilet
- ที่พักแรม Accommodation

10th Year of the SDGs: Reflections, Realignments, and the Way Forward
18–19 November 2025 at the Ministry of Foreign Affairs in Bangkok

Associate Professor Vimoltip Singtuen, Ph.D. | Khon Kaen University

8. กลไกความร่วมมือหลายภาคส่วน (Multi-stakeholder Collaboration)

การขับเคลื่อน SDGs เป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล จึงไม่สามารถดำเนินการโดยหน่วยงานหรือภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเพียงลำพัง ขณะเดียวกัน กลไกความร่วมมือที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีลักษณะกระจัดกระจาย ขาดความต่อเนื่อง และมักเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวตามโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะ ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การติดตามความก้าวหน้า และการขยายผลแนวปฏิบัติที่ดีเกิดขึ้นได้อย่างจำกัด

ดังนั้น การเร่งรัด SDGs ในช่วง 5 ปีสุดท้ายจำเป็นต้องพัฒนาระบบความร่วมมือที่มีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงทุกภาคส่วน และสามารถทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

ระดับภูมิภาค

8.1

ความร่วมมือผ่านเวที ESCAP และเครือข่ายระดับภูมิภาค

เวทีระดับภูมิภาคของ ESCAP มีบทบาทสำคัญในการติดตามความก้าวหน้า SDGs แลกเปลี่ยนบทเรียนระหว่างประเทศ และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของประเทศสมาชิก โดยเฉพาะในประเด็นที่ต้องอาศัยความร่วมมือข้ามพรมแดน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาระบบข้อมูล SDGs

การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในเวทีดังกล่าวจะช่วยให้ประเทศไทยเข้าถึงองค์ความรู้ เครื่องมือ และแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

8.2

ASEAN SDG Forum และความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน

อาเซียนเป็นพื้นที่ที่ประเทศสมาชิกเผชิญความท้าทายร่วมกันหลายด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และการพัฒนาเมือง

การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือผ่าน ASEAN SDG Forum จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนานโยบายร่วม และการสร้างโครงการความร่วมมือระดับภูมิภาคที่สามารถขยายผลได้ในหลายประเทศ

8.3

ความร่วมมือข้ามพรมแดนด้าน Climate และ Biodiversity

ประเด็นด้านภูมิอากาศและความหลากหลายทางชีวภาพไม่สามารถแก้ไขได้ภายในขอบเขตของประเทศเพียงอย่างเดียว เช่น

- มลพิษทางอากาศข้ามพรมแดน (PM2.5)
- การจัดการลุ่มน้ำร่วม
- การอนุรักษ์ระบบนิเวศชายแดน
- การปกป้องทรัพยากรทางทะเล
- การบริหารจัดการภัยพิบัติ

จึงจำเป็นต้องมีกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล การวิจัยร่วม และการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ระดับประเทศ

8.4

Platform ประจำปีเพื่อการติดตามและขับเคลื่อน SDGs

ควรพัฒนาเวทีความร่วมมือระดับชาติที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการติดตามความก้าวหน้า แลกเปลี่ยนบทเรียน และกำหนดทิศทางการดำเนินงานร่วมกัน เวิร์กช็อปนี้จะช่วยให้การขับเคลื่อน SDGs มีความต่อเนื่องและไม่ขึ้นอยู่กับโครงการหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

บทบาทสำคัญ ได้แก่

- รายงานความก้าวหน้า SDGs ระดับประเทศ
- นำเสนอผลการดำเนินงานรายสาขา (sectoral progress)
- ติดตามประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งรัด
- เชื่อมโยงเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

8.5

Sectoral Targets และ Organizational Determined Contribution (ODC)

การบรรลุ SDGs จำเป็นต้องแปลงเป้าหมายระดับประเทศให้เป็นความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วน และแต่ละองค์กร แนวคิด Organizational Determined Contribution (ODC) คือการให้องค์กรกำหนดเป้าหมายและคำมั่นสัญญา (commitment) ของตนเองต่อ SDGs อย่างชัดเจน เช่น

- มหาวิทยาลัยกำหนดเป้าหมายด้าน ESD และความเป็นกลางทางคาร์บอน

- ภาคธุรกิจกำหนดเป้าหมายด้าน ESG และการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดเป้าหมายด้าน SDG Localization แนวทางดังกล่าวจะช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วม (shared accountability) และทำให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการขับเคลื่อน SDGs อย่างเป็นรูปธรรม

8.6

Champion Networks

การสร้างเครือข่ายองค์กรต้นแบบ (Champion Networks) เป็นกลไกสำคัญในการเร่งการเรียนรู้และการขยายผล การมี Champion Networks จะช่วยลดต้นทุนการเรียนรู้ขององค์กรอื่น และเพิ่มโอกาสในการขยายผลแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ

เครือข่ายดังกล่าวประกอบด้วยองค์กรที่มีผลการดำเนินงานโดดเด่นด้าน SDGs และสามารถทำหน้าที่เป็น

- แหล่งเรียนรู้
- พี่เลี้ยง (mentor)
- ศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

8.7

Best Practice Repository

ควรพัฒนาฐานข้อมูลกลางสำหรับรวบรวมกรณีศึกษาความสำเร็จ เครื่องมือ และบทเรียนจากการดำเนินงานด้าน SDGs ของหน่วยงานต่าง ๆ ควบคู่กับการจัดทำ Replication Toolkit เพื่อช่วยให้องค์กรหรือพื้นที่อื่นสามารถนำแนวทางที่ประสบความสำเร็จไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฐานข้อมูลดังกล่าวควรประกอบด้วย

- กรณีศึกษาต้นแบบ
- บทเรียนความสำเร็จและข้อจำกัด
- เครื่องมือและแนวทางปฏิบัติ
- ชุดความรู้สำหรับการประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น

9. ยุทธศาสตร์และทางออกสู่ความยั่งยืน (Way Forward)

9.1 จากการริเริ่มสู่การเร่งรัดการเปลี่ยนผ่าน: Sustainability Transformation

การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องก้าวจากระยะของการทดลองและสร้างการรับรู้ (Emergence Phase) ไปสู่ระยะของการเร่งรัดการเปลี่ยนผ่าน (Acceleration Phase) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในวงกว้างก่อนปี

การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวต้องอาศัยกลไกสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- กลไกทางการเงินเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Finance) เพื่อระดมทรัพยากรและสร้างแรงจูงใจใหม่ให้ภาคเศรษฐกิจ
- องค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (STI) เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจบนฐานข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์
- การเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่และชุมชน (Capacity Building & Localization) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตอบโจทย์บริบทจริงของแต่ละพื้นที่

เป้าหมายสำคัญคือการเปลี่ยนจาก
“โครงการนำร่อง” ไปสู่
“การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ”
ที่สามารถขยายผลได้ในระดับประเทศ

9.2

การขับเคลื่อนการพัฒนาอย่าง บูรณาการด้วยเป้าหมายร่วมและ การคิดเชิงระบบ : System Thinking และ Governance through Goals

ความท้าทายด้านความยั่งยืนมีความเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน การแก้ปัญหาแบบแยกส่วนจึงไม่สามารถตอบโจทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการด้วยเป้าหมายร่วมและการคิดเชิงระบบเน้นให้ทุกภาคส่วนใช้ SDGs เป็นกรอบร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวัดความสำเร็จ โดยเชื่อมโยงเป้าหมายระดับประเทศ

ระดับองค์กร และระดับพื้นที่เข้าด้วยกัน ขณะเดียวกัน ควรสร้าง Science–Policy–Society Interface หรือพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย ภาครัฐกิจ และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การร่วมออกแบบนโยบาย และการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้

แนวทางดังกล่าวจะช่วยลดความซ้ำซ้อน เพิ่มการบูรณาการ และทำให้การดำเนินงานของแต่ละภาคส่วนมุ่งไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

9.3 แนวทางสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน: Strategic Move 3C

ภาคการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมโดดเด่น การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรยึดแนวทาง 3C

C1

Community Benefit

เปลี่ยนจากการมุ่งเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มจากนักท่องเที่ยวคุณภาพ (High Value Tourism) เพื่อให้รายได้และประโยชน์ทางเศรษฐกิจกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม พร้อมทั้งลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

C2

Conduct Infrastructure

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ตอบโจทย์การจัดการทรัพยากรและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนในระยะยาว ตัวอย่างเช่น การพัฒนาระบบขนส่งหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยลดปัญหาขยะ ลดการใช้ทรัพยากร และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว

C3

Comply Standards

ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวสู่มาตรฐานสากลด้านความยั่งยืน เช่น Green Destinations, UNESCO Global Geopark หรือมาตรฐานการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวในระยะยาว

9.4 การสร้างความไว้วางใจร่วมกัน (Common Trust)

ในบริบทโลกที่กำลังเปลี่ยนผ่านสู่สภาวะหลายขั้วอำนาจ (Multipolar World) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่สามารถขับเคลื่อนได้ด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัย “ความไว้วางใจ” เป็นพื้นฐานสำคัญ

ความไว้วางใจเกิดขึ้นได้จาก

- การมีเป้าหมายร่วมกัน
- ความโปร่งใสในการดำเนินงาน
- การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม
- การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม
- การเคารพความแตกต่างของบริบทและวัฒนธรรม

การสร้าง Common Trust จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเชื่อมโยงภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาควิชาการ และภาคประชาชนให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง และช่วยลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม

ติดต่อ SDSN Thailand

เครือข่ายวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนประเทศไทย
(SDSN Thailand)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต)
อาคารสำนักงานอธิการบดี (อาคารโดมบริหาร)
ชั้น 2 ห้อง 223
99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

 FOLLOW US

sdsnthailand.com

SDSNTH

SDSN Thailand

รายงานการจัดงาน

SDSN Thailand Public Forum 2025

10 ปีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน:
ทบทวน ปรึกษาทาง และก้าวต่อไปสู่อนาคต

วันที่ 18-19 พฤศจิกายน 2568 ณ กระทรวงการต่างประเทศ

